

DZĪVE PIE JŪRAS

Atmiņas un mūsdienu stāsti
no Carnikavas novada
zvejnieku un nēģu cepēju ikdienas

IEVADS

Carnikavas novads nav iedomājams bez vietējiem zvejniekiem un nēģu cepējiem. Un kā gan savādāk – šo Latvijas vietu daba ir apveltījusi ar tādām dabas bagātībām kā jūru, tās piekrasti un Gaujas upi. Tās ir Carnikavas novada cilvēku dzīvēs klātesošas kopš dzimšanas un caurvij daudzu novadnieku dzīvesstāstus un likteņus.

Zvejniecības un nēģu cepšanas tradīcijas Carnikavas novadā iesakņojušās jau kopš seniem laikiem. Gadsimtu laikā aroda mākslu no paaudzes paaudzē viens otram nodevušas daudzas ģimenes. Šis nemateriālais kultūras mantojums ir nenovērtējama Latvijas kultūras daudzveidības sastāvdaļa un ir pelnījis, lai to apkopotu un pieminētu.

Šī brošūra tapusi 2017. gada vasarā, ievācot un apkopojot stāstus no Carnikavas novada zvejnieku brigāžu pārstāvjiem un nēģu cepējiem.

Brošūras mērķis ir piešķirt nozīmi Carnikavas novada zvejniecības un nēģu cepšanas tradīcijām kā kultūrvēsturiski nozīmīgiem arodiem latviešu nemateriālā kultūras mantojuma vidū Latvijas valsts *100-gades* kontekstā.

**Kā ir būt par zvejnieku vai nēģu cepēju mūsdienās?
Ar ko Carnikavas novada zvejnieki saskaras 21. gadsimtā un,
kādi ir viņu stāsti no agrākiem laikiem līdz pat mūsdienām?**

To lasi šajā brošūrā!

Zvejnieks Ēriks Liepiņš

Zvejnieku apvienības SIA «Grif 93» pārstāvis

Darbs par zvejnieku

Par zvejnieku strādāju visu mūžu. Vectēvs un tēvs arī bijuši zvejnieki. Šis jau ir trīsdesmit ceturtais gads, kopš es strādāju – sāku 1983. gadā. Piecu gadu vecumā vectēvs man uzdāvināja *norakstītu* laivu, un es sāku viens pats braukt makšķerēt uz Gauju. Vēlāk tēvam braukāju līdz jūrā. Toreiz bija tādi zvejas veidi, kas tagad ir aizliegti. Ar vadu vilka lucīšus, āķus lika uz zušiem. Āķu bija ap tūkstoti – kopgarumā vesels kilometrs.

Par zvejniekiem Carnikavas novadā

Agrāk bija divas brigādes – mēs bijām sarkanie, otri skaitījās – *mellie*. Tas bija tāpēc, ka laivas mums bija bordo sarkanā krāsā, bet viņiem bija pelēkas. Toreiz tā bija prestiža lieta – par zvejnieku varēja tikt tikai tad, kad kādu *iznesa pa priekšu (smejas)*. Tagad gan arvien mazāk un mazāk zvejnieku paliek. Esam palikuši septiņi cilvēki. Agrāk bija divpadsmit vienā posmā un divi posmi katrā brigādē. Kopā Carnikavas novadā mēs esam palikuši ap septiņpadsmit. Agrāk bijām vairāk par piecdesmit. Kurš tad vairs mūsdienās iet strādāt par zvejnieku? Zvejniecība vairāk ir dzīvesveids! Par zvejnieku nekur nemācās.

Par zivīm

Salīdzinoši ar agrākiem laikiem zivju palicis krietni mazāk. Baltijas jūra viens liels ezers vien ir. Ja nav lielas vētras, tad ūdens šeit neapmainās. Kādreiz, kad laši bija, zvejojām līdz oktobra beigām. Tagad jau jūlija sākumā nekā nav. Nav tur dzīva gara! Varbūt tāpēc, ka līcis ir pārāk aizaudzis.

Par iešanu uz reņģēm

Uz reņģēm ejam, pirms vēl saule uzlēkusi, jo pēc tam tās spiežas jūras dibenā. Tās ceļ ar rokām, nevis ar vinčām – žņaudz uz augšu pie lielās laivas un ar rokām smej iekšā. Mums tas notiek tāpat, kā to darīja piecdesmit gadus atpakaļ. Kad vēl bija fabrika, tai vajadzēja piegādāt produkciju vēl pirms septiņiem no rīta – lai var uz konveijera laist vai žāvēt. Līdz tam laikam bija jāpaspēj aizbraukt uz jūru, atbraukt atpakaļ un to visu izlādēt, lai cilvēkam, nākot septiņos darbā, zivis ir priekšā.

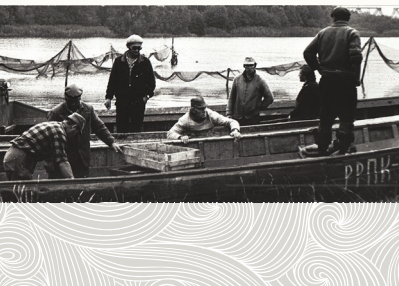
Par zemledus nēģu zveju

Kā, ejot uz nēģiem ziemā, var zināt, vai ledus ir pietiekami izturīgs? Vieglākajam pāriniekam ap vidu apvien striķi, ņem ledus ķeksi un iet uz ledus. Otrs stāv krastā. Ar ķeksi sit pa ledu un, ja spicais gals izsitās cauri – tālāk nevajag iet. Ja ķeksis neizsit ūdeni cauri, tad līdz tai vietai var iet droši. Un atkal tāpat, kamēr saprot, cik tālu no krasta var iet. Tad novērtē – piemēram, kādus trīs, četrus murdus var ielikt. Pēc dažām dienām varēs arī tālāk. Ja iebruksi – pārinieks tevi izvilks ārā! Maizes padarīšana – neko nepadārīsi!

Gadījums no nēģu zvejas ziemā

Agrāk ziemas bija labas, Gauja bija kārtīgi sasalusī. Ārā termometra stabiņš rādīja mīnus divdesmit grādu, bet jācērt āliņģi, lai vilktu murdus iekšā. Atceros kādu gadījumu. 90-to gadu sākumā viens no mūsējiem aiz neuzmanības iekrita paša izcirstajā āliņģī. Toreiz bija tikko parādījušies mobilie telefoni – tie bija dārgi un ne katram bija. Kā domājat, kas pirmais lidoja ārā, kad zvejnieks ūdenī? *Mobilais (smejas)*! Pēc tam, kad tikts ārā – jātiek līdz mašīnai, bet ārā sals un gabals jāiet. Vējš pūš, cilvēks slapjš! Pasperot dažus soļus, iešana

apgrūtinās, līdz paliek gandrīz neiespējama, jo bikses sāk sasalt. Ko dara pārinieks? Ņem ķeksi un sit viņam pa kājām! No visa spēka *bliež* pa abām, lai ledus lūst un var kājas kustināt. No malas izskatās komiski! Šķiet, ka viens skrien pakaļ un nežēlīgi ar mietu otru dauza par *sazin* kādiem pāri darījumiem. Nezin ko šis nogrēkojies! Mašīnā kaut kā ielocījās, aizbrauca uz māju, pārgērbās un brauca strādāt tālāk. Tā, it kā nekas nebūtu bijis!

Par brīnumiem lomos

Lomos gadījušies arī visādi brīnumi! Sevišķi pavasarī, kad jūrā auksts ūdens kā zelteris. Ir gadījies nozvejot dīvainu zivi zilā krāsā ar baltu vēderu – izskatās, kā *Fugu*, bet nav. Mēs to iesaucām par *plūpi*. Zivs mēdza piepūsties kā tenisa bumba. *Provējuši* neesam – *ej nu sazin* – lai japāņi provē (*smejas*)! Kad zivi iemetām ūdenī – tā negrima, bet peldēja kā pludiņš un, kad juta, ka briesmas garām – izlaida gaisu un aizpeldēja!

Par nakts tārpu ķeršanu zvejai

Reiz gribējām aizbraukt uz Latgali uz zušiem. Bija vajadzīgi nakts tārpi. Tos bija grūti dabūt. Lai gan pēc lietus pa nakti līda ārā jebkur, tie bija neticami uzmanīgi uz vibrāciju. Mana mamma bija sevišķi iemanījies nakts tārpu ķeršanā. Mums bija neliela siltumnīca, kur audzējām tomātus – tos katru dienu laistījām. Tur tārpus varējām atrast, bet tas bija par maz. Tad pie mājas izplāvām riktīgu pleķi, kārtīgi salaistījām un ap pusdivpadsmitiem naktī gājām ārā ķert tārpus. Gāju ar lukturīti, bet lāgā tos nevarēju samanīt. Bet mamma – tikai *cips* un spainī, *cips* un atkal! Beigās arī es ieraudzīju – tārps izstiepjas garš garš, bet aste paliek aliņā un tikko, kā tas sajūt vibrāciju – kā atspere pazūd. Reizēm siltumnīcā izrāvu tārpu ar visu stādu – tomāti pagalam, bet tārps ir rokā! Rezultātā es

tai vakarā noķēru divdesmit tārpus, bet māte – divsimt četrdesmit! Man visi pirkstu gali bija atsisti, jo zeme cieta! Es tik situ pa tukšo, a mamma tik *caps* un ir! Tas bija vesels mediējums!

Par *kompūzi*

Kad braucām jūrā, lielajā motorlaivā vajadzēja būt *kompūzim* jeb kompasam – ja nu migla uznāk. Mēs tālu negājām – kādu pusotru kilometru dziļumā – uz Garciemu vai Saulkrastiem. Esam piekrastes zveja. *Kompūzis* bija vajadzīgs arī, lai laivas katru gadu izietu tehnisko apskati. Kompasā bija ieliets spirts – tad viņš pareizi rādīja. Tas spirts gan sen bija izdzerts, tāpēc ielējām ūdeni, lai tas štrunts tur iekšā peld (*smejas*)! Un vienreiz uznāca migla...

Tas bija reņģu laikā – uznāca riktīgs vilnis! *Kompūzis* nestrādā! Zinu – kaut kur priekšā ir Gauja. Laiva pilna ar reņģēm – trīs, četras tonnas. Tomēr Gaujai biju pabraucis garām. Dzirdēju – tepat vilciens un sapratu, ka netālu ir Gaujas stacija. Iznāca, ka jāgriežas ar laivu riņķī, un tai brīdī sāniski nāca vilnis. Apmēram trīsdesmit sekundes un reņģes vairs nav, paliek tikai ūdens. Arī laiva grimst. Salēcām iekšā mazajā laiviņā un noskatījies, kā laiva piesmeļas. Tad braucām krastā *uz dullo*, kamēr atdūrāmies. Izkāpām un sākām pētīt, kur esam – Garcieņa vai Lilastes pusē. Laiva palika tur. Kolhoza laikā tās bija lielas nepatikšanas! Vēlāk aizbraucām tai pakal. Remontēja viņu pēc tam ilgi...

Zvejnieks Aldonis Lūkins

Zvejnieku apvienības SIA «Leste» pārstāvis

Darbs par zvejnieku

Esmu zvejnieks trešajā paaudzē. Arī mans vectēvs un tēvs bija zvejnieki. Ar tēvu sāku braukt jūrā jau skolas gados. Pēc armijas pabraucu pa Baltijas jūru uz kuģiem un tad, kad tēvs gāja pensijā, nācu strādāt šeit (*red.* – Carnikavā). Tāda zvejniecības aroda jau Latvijā nav. Viss tikai ar praksi apgūts. Ejam gan nēģos, gan jūras zvejā – reņģēs, lašos, kas gan vairs nav sastopami.

Par zveju un roņiem

Uzskatu, ka vēl zveja būs, tik ar roņiem jāpacīnās, lai nav tā, ka viņi mums noēd visus lomus. Šobrīd viņi apēd praktiski visu. Gribētos tā, lai varam ar viņiem padalīties. Pēdējos desmit gados roņu ir sevišķi daudz. Viņi lien gan tīklos, gan pie tīkliem – saplēš tos, izēd zivis un aizpeld.

No 1. augusta sākam iet uz nēģiem Gaujā. Pēdējos gadus jūrā vairs nezvejojam, jo neko nevaram tur nozvejot. Ronis visu izēd. Atceros, ka 90-tajos gados bija ļoti lieli lomi. Ir bijušas divas tonnas lašu vienā naktī! Arī piecas tonnas nēģu vienā zvejas reizē!

Paņēmienu, ko izmantojam, ir tie paši, kas agrāk. Zvejojam ar sentēvu metodēm un uzskatām, ka viņas darbojas. Piekopjam pasīvo zveju – tie ir reņģu stāvvadi un zivju murdi – noenkuroti zvejas rīki, kas tiek ielikti vienā vietā un sezonu stāv – viņus tikai maina un skalo. Ja pēc vētrām jālāpa – tad tos vedam krastā. Mainām uz citu, vai salāpām un vedam atpakaļ uz jūru. Cik varam zvejas rīkus izvietot un uzturēt kārtībā – tik darām. Pārējais ir atkarīgs tikai no dabas.

Atmiņā visvairāk palikušas labās nozvejas. Zvejnieku cerības jau vienmēr ir, ka loms būs! Ir jācer!

Zvejnieks Harijs Švarcbahs

Zvejnieku apvienības SIA «Grif 93» pārstāvis

Darbs par zvejnieku

Sāku strādāt par zvejnieku 1988. gadā. Pēc pamatprofesijas esmu galdnieks. Agrāk strādāju katamarānu cehā, piedalījies pie katamarānu taisīšanas, kas gāja uz eksportu. Arī “Kaupo” prototipu tepat Garupē taisījām. Cehā strādāt nepatika – tur nebija ventilācijas. Vēlāk sanāca tā, ka tiku par zvejnieku. Vajadzēja jaunus cilvēkus un mani paņēma. Mans tēvs bija zvejnieks otrā zvejnieku brigādē – tagadējā SIA “Leste”.

Par zveju agrāk un mūsdienās

Tagad pazūd visas zivis. Laši pazuda jau pirms septiņiem, astoņiem gadiem. Domāju, ka tas ir piesārņojuma dēļ. Šogad zivju vispār nav. Ieliekam stāvvadu un pa nedēļu nozvejojām spaini zivju. Zivis krasi sāka pazust pirms pieciem gadiem. Tagad zvejošanas sezona vispār ir īsa – laikapstākļu dēļ. Zivis ir tikai līdz Jāņiem. Mēs dzīvojam uz reņģēm un nēģiem. Savā dzīvē esmu pieredzējis, ka pa sešām naktīm divdesmit tonnas nēģu nozvejojām!

Tad, kad es iesāku zvejot, laiks bija savādāks. Mums jau uz 10. maiju bija simt piecdesmit tonnas reņģes nozvejotas. Mēs zvejojām jūrā pat līdz 10-15. novembrim. Lielākais loms – no viena kurvja divdesmit tonnas reņģes dabūjām! Trīs laivās vedām tās mājās. Tagad vēl uzradās jūras grunduļi – tie apēd visu pārējo. Lucīši arī pazuduši. Vairs neejam jūrā, tagad tur nav, ko darīt. Ja varētu ielikt stāvvadu, un zinātu, ka būtu kaut vai pieci laši, mēs izietu ārā *izlūkāt*, ja vējš kaut vai divdesmit metri sekundē pūstu.

Par restorānu roņiem

Ronim nabagam arī jāēd – viņš ir tikpat gudrs, cik suns. Ja sunim ir pilna bļoda, viņš varbūt aizies *meitenēs*, bet atnāks atpakaļ. Ronis tāpat, ja stāvvads ir ielikts. Braucot vilkt ārā stāvvadu, reizēm sanāk vērot, kā ronis smuki peld pa apli. Ir gadījies vienā stāvvadā manīt pat septiņus roņus. Tikli vispār ronim ir kā restorāna lete, jo viņš tiem viegli izbrauc cauri – paliek tikai caurums.

Par nēģu zveju ziemā

Mēs drīkstam zvejot Gaujā no 1. augusta līdz 1. februārim. Kad sākām, tad bija riktīga ziema un normāla vasara. Nebija tā, kā tagad, kad pavasaris pārgāja rudenī un rudens pāriet pavasarī. Uz *Mārtiņiem* – novembrī Gauja sala ciet, tad zem ledus kurvjus likām. Tagad – kā nedēļu piesalst – gribas tikt uz ledus virsū. Esmu gulējis uz ragavām garšļaukus un licis nēģu kurvjus, jo uz ledus ar kājām uzkāpt nevar – tas no smaguma liecas iekšā. Gribas taču kaut ko nozvejot! Neviens par velti neko nedod!

Par nēģu gatavošanu

Nēģus pats cepu. Tur ir viens *knifšs*. Tagad citi sāk izmantot ogles – tas nav tas! Riktīgi uz malkas jācep, tā, kā pienākas! *Knifs* ir, ka katlu ar nēģiem stumju iekšā krāsnī, lai sutinās, tad lieku, lai dzesējās. Citi uzlej virsū karstu ūdeni, tad liek uz plīts – apakšējie ir mīksti, citi cieti. Galvenais – ielikt sutināties krāsnī!

Zvejnieks Arvīds Ozoliņš

Bijušais zvejnieku apvienības SIA «Grif 93» pārstāvis

Darbs par zvejnieku

Dzimtā esmu vienīgais zvejnieks. Sākumā strādāju Turaidā – ķieģeļu ceplī, līdz mani uzaicināja būt par zvejnieku. Tie bija *kolhozu* laiki – divus zvejniekus pieķēra par nēģu zagšanu un nebija vairs, kas iet jūrā. Sākumā astoņus mēnešus mācījtos, kā nēģu kurvjī jātaisa, kā stāvvadi jālāpa. Jūrā esmu gājis piecdesmit divus gadus – no 1962. gada līdz pat 2014. gadam.

Agrāk mēs bijām pulka – katrā posmā pa sešpadsmit vīru. Mums bija laba komanda, vīri bija ļoti draudzīgi. Gājām ar vadu, tacis bija jātaisa un jūrā stāvvadi jāliek. Man bija laiva, kuru sauca “*Lasis*”. Otra laiva mums bija “*Taimiņš*”. Tās taisīja Lapmežciemā.

Ir visādi bijis. Bijis tā, ka viļņi sit laivu pa pakaļgalu, bet laivā četras tonnas reņģu. Ir gadījies divu minūšu laikā ar visām reņģēm *noiet pa burbuli*. Trīs reiz esmu nāvei skatījies acīs – lēju ārā eļļu, lai vilnis noslāpē un tieku iekšā Gaujā. To nedrīkst darīt un stāstīt nedrīkst ar, bet tā darīja. Eļļa ir bieza, tā vilni slāpē.

Par lielajiem lomiem agrāk

Stāvvadus taisījām paši. Mērcējām piķī un žāvējām saulē, lai nepūst. Citādi katru gadu jātaisa jauni. *Kolhozu* laikā katru gadu vajadzēja izpildīt arvien lielāku nozvejas plānu. Nozvejojām līdz pat trīssimt tonnu reņģu! Kad reņģes izbeidzās, tad sākām ar vadu iet uz lašiem. Lomi toreiz bija lieli. Lielākais loms, kas bijis – 1963. gadā vienā dienā izvilkti deviņsimt kilogramu taimiņu un trīssimt kilogramu lašu. Vienā gadā esam nozvejojuši pat trīsdesmit astoņas tonnas lašus! Tagad neesmu dzirdējis, ka zvejnieki būtu noķēruši kaut vienu vai divus. Domāju,

ka pie vainas šodienas situācijai ir agrāk liktie milzīgie nozvejas plāni. Nekad nebija diezgan – vienmēr vajadzēja vairāk! Vēl – uz visām upītēm atļāva sataisīt spēkstacijas. Zivis netiek vairs uz nārstu! Arī līcis ir piesārņots. Agrāk veselīgiem konteineriem jūrā visu ko gāza! Tagad indes *nāk vaļā* un zivis bēg projām!

Laši kā siļķes!

Reiz *Jāņos* bija pērkona negaiss, bet es izlauzos jūrā. Man teica, lai es braucot atpakaļ! Caur krievu rāciju “*Smena*” toreiz atbildēju, ka man uz borta ir pusotra tonna lašu un vēl zveja nav galā! Beigās man bija trīs tonnas un divsimt kilogramu lašu! Tā kā siļķes! Tik daudz vairāk nekad neesmu redzējis!

Par nēģu cepšanu

Pats cepu nēģus pēc *Ulmaņlaika* receptes. Vislabākā ir alkšņu malka. Izkurinu krāsni, salieku nēģus uz restītēm – galvas uz ārpusi un astes kopā. Izcepu, līdz redz brūnumu, tad lieku katlā, uzleju vārošu ūdeni un izsutinu. Citi lej kafiju virsū. Kad viss gatavs, nēģus izņem ārā, atdzesē, tad nomazgā tīrā ūdenī, izspiež un saliek kubliņos. Pielej ūdeni, želantīnu un sāli pēc garšas.

Kāli

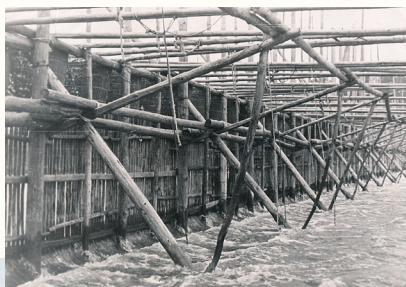
Agrāk nēģus pārdeva kāļos, nevis kā tagad – kilogramos. Vienā kālā bija trīsdesmit gabali nēģu.

Nēģu cepējs **Eduards Skavenecs**

Uzņēmuma SIA «*Krupis*» īpašnieks

Carnikava – zvejnieku ciemats

Carnikava ilgu laiku bijusi zvejnieku ciemats. Te bijusi gan lašu, gan nēģu zveja. Gaujai pāri būvēja tačus. Kopumā bija četri tači. Tas bija smags darbs – pa vasaru jāuztaisa mieti, rudenī jāliek iekšā, tad nāk plūdi, ledus, kas lauž taci kopā – tas jālabo... 60-to gadu sākumā tačus likvidēja un nēģus sāka ķert ar murdiem. Carnikavā bija un ir divas zvejnieku brigādes. Agrāk tās saucās – “*Pirmā brigāde*” un “*Otrā brigāde*”. 90-to gadu sākumā tās mainīja nosaukumus uz “*Leste*” un “*Grif 93*”.

Par nēģu zveju un nārstu

Man tēvs zvejoja, un es desmit gadu vecumā gāju viņam līdz. Devos līdzi arī nēģu zvejā. Ir bijis, ka vienā murdā apmēram trīs simt kilogramu nēģu izvelkam. Nu jau gadi piecpadsmit, kopš nēģu paliek arvien mazāk. Spēkstaciju dēļ nēģis netiek uz nārsta vietām. Un Gauja ir piesārņota. Agrāk Gaujmalas smiltis bija baltāka, pat brīvi dzērām Gaujas ūdeni, jo tas bija tīrs. Tagad smiltis un ūdens ir pilni ar eļļām un ķīmiskiem piemaisījumiem.

Nonākšana līdz nēģu cepšanai

Mani piedāvāja iet par zvejnieku tēva vietā, bet negribējās pamest skolotāja un trenera arodu. Par zvejnieku aizgāja strādāt mans brālis. Kad tēvs zvejoja, nesa nēģus arī uz māju. Māte tos gatavoja, un man bija jāpalīdz. Tā iemācījies nēģu cepšanas procesu.

Visi zināja, ka nēģus varēja nopirkt tikai no zvejniekiem. Zvejniekiem prasīja tos arī sagatavot. Veikalos tos nevarēja dabūt, bet no fabrikas lielākā daļa aizgāja tirgošanā uz Maskavu. Ja tagad būtu tikpat daudz nēģu,

kā toreiz, tad tiem (*red. – gataviem nēgiem*) cena būtu apmēram trīs eiro kilogramā. Latvija nespētu apēst, jo Eiropā nēģus sevišķi neēd.

Vēlāk cilvēki mēdza nākt pie manis un prasīt: “Uzcep nēģus!”. Domāju – jāsāk ar to pelnīt naudu. Tā ar sievu iesākām. Sākumā likām mucīņās tikai veikalēm. Tagad Carnikavā esam septiņi nēģu cepēji. Receptes mums pārsvarā visiem vienādas.

Nēģus cepu tāpat, kā mana mamma to agrāk darījusi. Mamma strādāja Carnikavas zivju fabrikā. To atklāja 1934. gadā – *Ulmaņlaikā*. Jau toreiz nēģi bija prestiža lieta.

Nēģim jāizcep abas puses, jāsaplacina, jāuzber vajadzīgais sāls daudzums. Jābūt ļoti uzmanīgam un apcepšanai jābūt precīzai. Es nelieku klāt konservantus, bet derīguma termiņš mucīņai (*red. – mucīņā ir desmit kilogramu*) tad ir tikai piecas līdz sešas dienas. Sākumā veikali negribēja sevišķi ņemt. Teicu: “Ja neizpirks – ņemšu atpakaļ!”. Tie aiziet jau otrajā, trešajā dienā. Tad man zvana un vedu atkal klāt.

Nēģus cepu jau divdesmit gadus. Agrāk cepām pa vairākām tonnām gadā. Šobrīd sanāk apmēram divas tonnas gadā.

Nēģu sagāde

Carnikavā zvejnieki nēģus cepējiem sadala rindas kārtībā. Ja šodien dabūju es, tad rīt dabūs kāds cits un es gaidīšu rindā. Mēs nēģus iepērkam arī no Pāvilostas, Ventspils, Doles un Vecdaugavas, jo mums ar šejienes daudzumu nepietiek un šeit nēģus drīkst ķert tikai līdz 1. februārim, bet Dolē – līdz pat maijam.

Garšas ziņā atšķirība ir. Visgaršīgākie nēģi tomēr ir Gaujas un Salacgrīvas. Varbūt tāpēc, ka upes ir drusku tīrākas par citām.

Nēgi un tūristi

Darbojamies arī ar tūristiem – rādām nēģu cepšanas procesu, taisām pat nēģu suši. Tūristi brauc arī no ārvalstīm – no Krievijas, Spānijas, pat no Āfrikas ir bijuši. Nēģu cienītāji tomēr visvairāk ir latvieši un krievi. Atceros viesus no Somijas – viņiem nēģi sevišķi negaršo. Somi, teica, ka viņi tirgū nēģus pērkot suniem, pat pa divpadsmit eiro gabalā!

Nēģu cepējs Jānis Kartupelis

Uzņēmuma SIA «Gaujas nēģi» īpašnieks

Nēģu zveja

Nēģu zvejā ir vērojami tādi kā septiņu gadu cikli, kuros vienā brīdī nēģi pārstāj nākt – nav, un viss! Tādu brīdi spilgti atceros no 1970. gada – mans tēvs toreiz pameta zvejnieka arodu, jo izpeļņa bija atkarīga no nozvejas. Pārgāja darbā uz dārzniecību, kur ir cietā alga, jo citādi nevarēja nopelnīt pensijai. Labi vēl, ka tolaik jūrā bija citas zivis – zandarti, laši. Piekrastes zvejā vīri gāja gandrīz visu gadu, brīvi bija tikai februāris un marts, kad šuva stāvvadus, lāpīja tīklus.

Nēģim vajag, lai ūdens staigā. Agrāk kaut kā varēja prognozēt – ja rudens vēss, ūdens atdziest līdz divpadsmit grādiem, tad var gandrīz droši cerēt, ka nēģi būs. Bet pēdējos gados ir pavisam jocīgi un prognozēt kaut ko ir grūti.

Nēģu cepšana agrāk

Kā jau visi vietējie zvejnieki, arī mans tēvs padomju laikos cepa nēģus. Par nēģu naudu vecāki 1958. gadā uzcēla māju, kurā tagad dzīvojam. Ar nēģu cepšanu tolaik bija tā – *OBHSS (red. – sociālistiskā īpašuma aizsardzības un spekulācijas apkarošanas nodaļa)*

inspektori nostājās ciemā pa vējam un ostīja, kur cep, tad nāca iekšā mājās, kratīja un sodīja. Toreiz bizness saucās spekulācija. Bet visi jau cepa, satina pa kālam un tirgoja draugiem un paziņām.

Nēģu cepšana tagad

Ceptajam nēģim ir vienkārša recepte – *jātrāpa* ar sāli! Krāsni obligāti kurinu ar alkšņu malku. Malkas sagāde ir dārga un sarežģīta, un, lai dabūtu kārtīgu ogli, jāņem divus gadus žāvēta malka.

Cepam līdz pat četrsimt kilogramiem dienā. Vienā dienā nēģus nopērkam, nākamajā dienā cepam, jo nēģim ir labāk kādu dienu pastāvēt, tad labāk apcepas. Tad, kad ir daudz nēģu, iznāk strādāt pat 12 stundu.

J.Kartupeļa stāstus pierakstījusi Carnikavas novada pašvaldības pārstāve Ilze Cerbule.

Nobeigums

Zvejnieku un nēģu cepēju arods nenoliedzami, nav no vienkāršākajiem, taču līdzīgi nes daudz un dažādu interesantu atgadījumu un stāstu no dzīves. Pēc brošūras stāstu autoriem, ir skaidri saprotams, ka zveja un nēģu cepšana šiem cilvēkiem ir ne tikai arods, bet vesels dzīvesveids! Kā jau dzīvē, ne viss vienmēr ir gājis viegli – katrai lietai klāt ir daļa sūruma, taču cauri tam visam vijas humora un prieka dzirksts!

Ir daudz jauku atmiņu par to, kā nonākts līdz zvejnieka vai nēģu cepēja arodam, kā gadījies izvilkēt milzu lomus un, kā gājis sadzīvē. Tāpat ir rūgtums par to, ka ūdeņu piesārņojuma, roņu ietekmes un citu faktoru rezultātā mūsdienās lomi kļūst arvien mazāki.

Taču kā zvejnieki, tā nēģu cepēji, ir sūra un neatlaidīga tauta! To pierāda viņu pielāgošanās spējas un nezūdošā interese darboties Carnikavas novadā!

Izsakām lielu pateicību Carnikavas novada atsaucīgajiem un viesmīlīgajiem zvejniekiem un nēģu cepējiem, kuri laipni dalījās ar gadu gaitā uzkrātajiem stāstiem un fotogrāfijām. Pateicamies arī par iespēju rīta agrumā būt klāt nēģu zvejas laikā uz Gaujas!

Brošūra tapusi Latvijas vides aizsardzības fonda finansētā projekta Nr.-1-08/221/2017 “Vesels dabas parks – vesels Tu!” ietvaros. Projektu īstenojis nodibinājums „Eko forums” sadarbībā ar Carnikavas novada pašvaldību un biedrību “Baltijas krasti”.

Materiāli iegūti no intervijām ar Carnikavas novada zvejniekiem un nēģu cepējiem.

Fotogrāfijas: Rīta Arāja; Carnikavas novadpētniecības centra krājums, zvejnieku un nēģu cepēju krājums.

Salikums: SIA “Masterprint”

Pateicība Carnikavas novadpētniecības centram, Carnikavas novada Sabiedrisko attiecību nodaļai, Carnikavas novada bibliotēkai un Carnikavas novada zvejniekiem un nēģu cepējiem.

